

نقش رئیس جمهور در اجرای قانون اساسی

مؤلف:

وحید ملکی

با مقدمه:

دکتر علی اکبر گرجی ازادریانی

دانشیار و عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی

مجمع علمی و فرهنگی مجد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۲۹۴-۶	
۳۷۲۶۰۹۳	شماره کتابشناسی ملی
نقش رئیس جمهور در اجرای قانون اساسی / نویسندگان وحید ملکی؛ ویراستار علمی حمیده سعیدی روشن	عنوان و نام پدیدآور
تهران: مجلد، ۱۳۹۳.	مشخصات نشر
۲۵۰ ص.	مشخصات ظاهری
بالای عنوان: مباحثی از مطامعات نظام حقوق عمومی در ایران.	یادداشت
ایران: قانون اساسی	عنوان قراردادی
ایران: قانون اساسی (جمهوری اسلامی)	موضوع
حقوق اساسی - ایران	موضوع
روای جمهور: ایران -- شرح وظایف	موضوع
۳۴۲/۵۵۰۲۳	رده بندی دیویی
KMH۲۰۷۰/۷۱۳۹۳	رده بندی کنگره
ملکی، وحید، ۱۳۶۵ -	سرشناسه
سعیدی روشن، حمیده	شماره افزوده
فیبا	وضعیت فهرست نویسی

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است. موارد تخلف را به دفتر مرکزی «مجله» گزارش فرمایید.

نقش رئیس جمهور در اجرای قانون اساسی

مؤلف: وحید ملکی

انتشارات مجلد

چاپ اول: ۱۳۹۳ تعداد: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ و منحصراً «مجله» است.

دفتر مرکزی:

تهران، خیابان ۱۲ فروردین، تقاطع خیابان وحید نظری، پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۶۶۴۳۳۸۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۲۹۴-۶

ISBN: 978-600-193-294-6

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۸

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (منبری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷ تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

شعبه یزد: خیابان فرخی یزدی، مجتمع تجاری شقایق، طبقه هم کف - تلفن: ۳۶۲۶۸۶۷۰ ۳۵

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجله»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۳۰۰۰۸۷۷۶۷۷

فصلنامه حقوقی مجلد با ارائه مقالات اساتید میرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می شود.

فهرست مطالب

پیشگفتار، توصیه و مقدمه کتاب «نقش رئیس جمهور در اجرای قانون اساسی»	۱۵
مقدمه	۲۷
فصل اول: مبانی و کلیات	۳۱
مبحث اول: قوه مجریه در حقوق اساسی	۳۶
گفتار اول: کلیات قوه مجریه	۳۷
گفتار دوم: وظایف قوه مجریه	۳۸
بند اول: اجرای تصمیمات قوای دیگر	۳۸
الف- تصمیمات تقنینی	۳۸
ب- تصمیمات قضایی	۳۸
بند دوم: تدارک تصمیمات	۳۹
بند سوم: اتخاذ تصمیمات لازم الاجرا	۴۰
گفتار سوم: انواع قوه مجریه	۴۱
بند اول: انواع قوه مجریه در نظام‌های سیاسی به لحاظ ارتباط با سایر قوا	۴۱
الف- قوه مجریه ریاستی	۴۱
ب- قوه مجریه پارلمانی	۴۲
ج- قوه ی مجریه نیمه ریاستی یا نیمه پارلمانی	۴۳
بند دوم: انواع قوه ی مجریه از لحاظ تعداد و چگونگی ترکیب مقامات اجرایی ...	۴۴
الف- حکومت یک نفری	۴۴
ب- حکومت دوفنری	۴۵
ج- حکومت چند نفری یا حکومت مدیره	۴۶
د- حکومت دورکنی	۴۷
بند سوم: انواع قوه‌ی مجریه از لحاظ شکل و چگونگی تعیین ریاست کشور	۴۷
الف- حکومت سلطنتی	۴۷
ب- حکومت جمهوری	۴۹
گفتار چهارم: جایگاه قوه‌ی مجریه در نظام جمهوری اسلامی	۵۱
مبحث دوم: تصویر کلی نظام جمهوری اسلامی ایران	۵۳

- گفتار اول: خصایص و ویژگی های نظام جمهوری اسلامی ایران ۵۳
- بند اول: خصایص و ویژگی های بنیادین نظام جمهوری اسلامی ایران ۵۵
- الف - حاکمیت خدا یا مشروعیت نظام ۵۵
- ب - حاکمیت مردم یا مقبولیت نظام ۵۵
- بند دوم: ویژگی ها و خصایص شکلی نظام جمهوری اسلامی ایران ۵۶
- الف - خط و زبان ۵۶
- ب - تاریخ ۵۶
- ج - تعطیل رسمی ۵۶
- د - پرچم رسمی کشور ۵۷
- گفتار دوم: نظام سیاسی حاکم بر کشور ۵۷
- بند اول: جمهوری بودن نظام ۵۷
- بند دوم: اسلامی بودن نظام ۵۸
- بند سوم: حاکمیت مذهب نسبت به میانی جمهوری ۵۹
- گفتار سوم: حاکمیت در نظام جمهوری اسلامی ایران ۶۰
- بند اول: مفهوم حاکمیت ۶۰
- بند دوم: منشأ حاکمیت ۶۱
- الف - حاکمیت الهی ۶۱
- ب - حاکمیت فردی ۶۱
- ج - حاکمیت مردم ۶۱
- د - حاکمیت ملی ۶۱
- بند سوم: حاکمیت و ابعاد آن در ساختار حکومتی جمهوری اسلامی ایران ۶۲
- الف - حاکمیت الهی ۶۲
- ب - راهکارهای حفظ اصول مذهب (الهی) ۶۲
۱. نظارت بر قوانین ۶۳
۲. نظارت ولی فقیه ۶۳
- ج - حاکمیت ملت ۶۳
۱. مفهوم حاکمیت ملت ۶۴
۲. مصادیق حاکمیت ملت ۶۴
- د - حاکمیت ملت در ساختار حقوقی جمهوری اسلامی ایران ۶۵

فهرست مطالب □ ۷

۶۵	۱. قوانین اسلامی
۶۶	۲. حاکم اسلامی
۶۷	۲-۱- مقام معنوی ولی فقیه
۶۸	۲-۲- مقام اجرایی و رسمی ولی فقیه
۶۹	گفتار چهارم: ولایت فقیه و جایگاه مردم
۶۹	بند اول: مفهوم مشروعیت
۷۰	بند دوم: مفهوم مقبولیت
۷۰	بند سوم: رابطه‌ی مقبولیت و مشروعیت
۷۰	بند چهارم: ملاک مشروعیت در ساختار نظام ما چیست؟
۷۰	الف- دیدگاه انتصاب
۷۰	ب- دیدگاه انتخاب
۷۰	ج- دیدگاه همکراتیک
۷۱	بند پنجم: وظایف و اختیارات ولی فقیه
۷۱	الف- وظایف رهبری در اداره عالی کشور
۷۱	ب- وظایف رهبری در قوای سه‌گانه
۷۳	مبحث سوم: قوای سه‌گانه در جمهوری اسلامی ایران
۷۳	گفتار اول: تفکیک قوا
۷۴	بند اول: مفهوم تفکیک قوا
۷۴	بند دوم: دو برداشت از تفکیک قوا
۷۵	الف. تفکیک مطلق
۷۵	ب. تفکیک نسبی
۷۶	بند سوم: نهاد برتر در تفکیک قوا
۷۶	الف. مفهوم نهاد برتر
۷۶	ب. مصادیق نهاد برتر
۷۷	گفتار دوم: اختلاط قوا و مقایسه‌ی آن با جمهوری اسلامی
۷۷	بند اول: اختلاط قوا با حاکمیت قوه مجریه
۷۷	بند دوم: اختلاط قوا به سود قوه‌ی مقننه
۷۸	گفتار سوم: قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و تفکیک قوا
۷۹	گفتار چهارم: ولایت فقیه و تفکیک قوا

۷۹	گفتار پنجم: روابط قوا در جمهوری اسلامی ایران
۸۰	بند اول: نظارت قوهی مقننه بر قوه مجریه
۸۱	بند دوم: نظارت قوه مقننه بر قوه قضاییه
۸۱	بند سوم: نظارت قوهی مجریه بر قوهی مقننه
۸۱	بند چهارم: نظارت قوهی مجریه بر قوهی قضاییه
۸۱	بند پنجم: نظارت قوهی قضاییه بر قوه مقننه
۸۲	بند ششم: نظارت قوهی قضاییه بر قوه مجریه
۸۲	گفتار ششم: تفکیک قوا در حکومت اسلامی

فصل دوم: وظایف، اختیارات و مسؤولیت‌های رئیس جمهور در قانون اساسی

۸۹	مبحث اول: کلیات
۸۹	گفتار اول: تغییرات قوه مجریه پس از بازنگری
۹۱	بند اول: گرایش از سیستم شعبه شبه پارلمانی به شعبه شبه ریاستی
۹۲	بند دوم: حذف مسؤولیت تنظیم روابط سه قوه
۹۳	گفتار دوم: جایگاه رئیس جمهور در نظام جمهوری اسلامی ایران
۹۴	بند اول: رابطه ملت و رئیس جمهور
۹۴	بند دوم: اصل انتخابی بودن مقام ریاست جمهوری
۹۵	بند سوم: مقام و منزلت ریاست جمهوری
۹۶	الف- مقام رسمی
۹۶	ب- موقعیت شخصی
۹۷	گفتار سوم: تخلفات رئیس جمهور
۹۷	بند اول: محاکمه رئیس جمهور
۹۷	بند دوم: رسیدگی به تخلفات قانونی رئیس جمهور در دیوان عالی کشور
۹۸	بند سوم: مسؤولیت مدنی
۹۹	مبحث دوم: مسؤولیت‌های رئیس جمهور
۹۹	گفتار اول: مسؤولیت رئیس جمهور در برابر ملت
۹۹	گفتار دوم: مسؤولیت رئیس جمهور در برابر رهبر
۱۰۰	گفتار سوم: مسؤولیت رئیس جمهور در برابر مجلس شورای اسلامی
۱۰۱	مبحث سوم: اختیارات رئیس جمهور

گفتار اول: وظایف رئیس جمهور مرتبط با اداره عالی کشور.....	۱۰۱
بند اول: وظایف و اختیارات رئیس جمهور ناشی از اصل ۱۱۳.....	۱۰۱
بند دوم: امور بین الملل.....	۱۰۲
الف- امضای قراردادهای بین المللی.....	۱۰۲
ب- اعزام و پذیرش سفیران.....	۱۰۲
بند سوم: ریاست شوراهای عالی کشور.....	۱۰۳
الف- ریاست شورای عالی امنیت ملی.....	۱۰۳
ب- ریاست شورای انقلاب فرهنگی.....	۱۰۳
ج- مسئولیت اجرای بازنگری قانون اساسی.....	۱۰۴
گفتار دوم: اختیارات رئیس جمهور در اعمال قوه مجریه.....	۱۰۴
بند اول: ریاست هیأت وزیران.....	۱۰۴
الف- نظارت بر کار وزیران.....	۱۰۴
ب- هماهنگی تصمیمات وزیران.....	۱۰۵
ج- تعیین خط مشی دولت با همکاری وزیران.....	۱۰۵
بند دوم: ریاست عالی سازمان های وابسته.....	۱۰۵
بند سوم: تعیین سرپرست موقت برای وزارتخانه های بدون وزیر.....	۱۰۶
بند چهارم: اعطای نشانهای دولتی.....	۱۰۶
گفتار سوم: اختیارات رئیس جمهور مرتبط با قوای مقننه و قضائیه.....	۱۰۶
بند اول: رئیس جمهور و قوه مقننه.....	۱۰۶
الف- در امضای قوانین.....	۱۰۶
ب- در امر همه پرسی.....	۱۰۷
ج- در نصب و عزل وزیران و رأی اعتماد به دولت.....	۱۰۷
د- در توقف انتخابات.....	۱۰۷
ه- در حضور و احضار به مجلس.....	۱۰۷
و- در تقاضای تشکیل جلسه غیر علنی مجلس.....	۱۰۸
بند دوم: رئیس جمهور و قوه قضائیه.....	۱۰۸

فصل سوم: صلاحیت‌ها، اختیارات و مسؤولیت‌های رئیس جمهور در اجرای

قانون اساسی	۱۱۱
مبحث اول: قانون اساسی و اجرای آن	۱۱۵
گفتار اول: نحوه کنترل قانون در نظام جمهوری اسلامی ایران	۱۱۶
بند اول: کنترل سیاسی قانون اساسی	۱۱۶
بند دوم: شورای نگهبان، نگهبان توازن قوا	۱۱۷
بند سوم: کنترل قضایی قانون اساسی	۱۱۷
الف- تعارض آیین‌نامه‌ها و تصویب نامه‌های دولتی با قانون عادی و اساسی	۱۱۸
ب- تعارض قوانین عادی با قانون اساسی	۱۱۹
بند چهارم: تفسیر قانون اساسی	۱۲۱
گفتار دوم: حفاظت از قانون اساسی	۱۲۱
بند اول: پاسداری از قانون اساسی	۱۲۲
بند دوم: داوری افکار عمومی	۱۲۲
بند سوم: روش کنترل قضایی	۱۲۳
الف- دادگاه ویژه	۱۲۳
ب- دادگاه عادی	۱۲۳
بند چهارم: کنترل سیاسی	۱۲۴
گفتار سوم: سیستم‌های نظارت بر قانون اساسی	۱۲۴
بند اول: دسته‌بندی نوع نظارت بر اساس زمان نظارت	۱۲۴
بند دوم: دسته‌بندی نوع نظارت بر اساس مرجع نظارت	۱۲۵
بند سوم: دسته‌بندی نظارت بر اساس موضوع نظارت	۱۲۶
مبحث دوم: نقش سایر قوا در اجرای قانون اساسی	۱۲۸
گفتار اول: علل و دلایل نقص قانون اساسی	۱۲۸
گفتار دوم: مقام رهبری و اجرای قانون اساسی	۱۲۹
بند اول: عدم مسؤولیت رهبری در برابر قانون	۱۳۱
بند دوم: قابلیت طرح مسؤولیت رهبری در مقابل قانون	۱۳۱
گفتار سوم: قوه مقننه و اجرای قانون اساسی	۱۳۲
بند اول: حق تحقیق و تفحص در تمام امور کشور	۱۳۲
بند دوم: اعمال نظارت استصوابی نسبت به عملکرد قوه مجریه	۱۳۳

فهرست مطالب □ ۱۱

بند سوم : اطلاع‌رسانی نمایندگان در صورت مشاهده انحرافات احتمالی.....	۱۳۳
بند چهارم: نظارت بر کارکرد قوا.....	۱۳۳
گفتار چهارم : قوه قضائیه و اجرای قانون اساسی.....	۱۳۴
مبحث سوم: رئیس جمهور و اجرای قانون اساسی.....	۱۳۶
گفتار اول: کلیات و طرح موضوع.....	۱۳۶
بند اول: مفهوم اجرای قانون اساسی.....	۱۳۷
بند دوم : دکرین اجرای قانون اساسی طبق اصل ۱۱۳ قانون اساسی.....	۱۳۷
بند سوم: بررسی تحلیلی اصل یکصد و سیزدهم قانون اساسی.....	۱۳۹
گفتار دوم: مبانی قانونی وظیفه رئیس جمهور در اجرای قانون اساسی.....	۱۴۰
بند اول: سوگند رئیس جمهور.....	۱۴۱
بند دوم: اصل یکصد و سیزدهم.....	۱۴۱
بند سوم: قوانین عادی.....	۱۴۱
گفتار سوم: تسری اصل یکصد و سیزدهم نسبت به سایر قوا.....	۱۴۲
بند اول: مسؤولیت مطلق.....	۱۴۲
بند دوم: مسؤولیت محدود.....	۱۴۲
بند سوم: تعارض اصل ۱۱۳ با تفکیک قوا.....	۱۴۳
بند چهارم: تعارض اختیارات رهبری با اصل ۱۱۳.....	۱۴۴
بند پنجم: آیا در راستای اصل ۱۱۳ رئیس جمهور بر رهبر هم می‌تواند.....	۱۴۵
نظارت کند؟.....	۱۴۵
بند ششم: عدم وجود ضمانت اجرا در نظارت رئیس جمهور بر مقام رهبری.....	۱۴۷
مبحث چهارم: قانون تعیین حدود وظایف و اختیارات رئیس جمهور.....	۱۵۰
گفتار اول: بررسی لایحه تعیین حدود وظایف و اختیارات رئیس جمهور.....	۱۵۰
مصوب ۱۳۶۵.....	۱۵۱
بند اول: طرح مطلب.....	۱۵۱
بند دوم: تلقی شورای نگهبان نسبت به اصول یاد شده.....	۱۵۲
الف- موضوع وضع قوانین توسط شورای عالی قضایی.....	۱۵۲
ب- موضوع تعزیرات حکومتی.....	۱۵۳
ج- تشکیل واحد بازرسی.....	۱۵۳
د- هیات نظارت بر قانون اساسی و تشکیل این معاونت از سوی دولت دهم.....	۱۵۴

- بند سوم: گستره‌ی قانون تعیین حدود وظایف و اختیارات ریاست جمهوری ۱۵۷
- الف- کشف، بازرسی و پیگیری ۱۵۷
- ب- اقدامات لازم در صورت توقف یا عدم اجرای قانون اساسی ۱۵۸
- ج- اخطار و تذکر به قوای سه‌گانه ۱۵۸
- د- اعلام آمار موارد توقف، عدم اجرا یا نقض قانون اساسی ۱۵۹
- گفتار دوم: انتقادات و ایرادات وارده به قانون تعیین حدود وظایف و اختیارات ریاست جمهوری ۱۵۹
- بند اول: ایرادات ماهوی قانون ۱۶۰
- الف- عنوان قانون ۱۶۰
- ب- دلیل قانون ۱۶۰
- ج- نقض برابری قوه مقننه و مجریه ۱۶۰
- د- غفلت از نقش افکار عمومی در این قانون ۱۶۰
- ه- ابهام در ارجاع به مراجع صالح قضایی ۱۶۱
- بند دوم: ایرادات شکلی ۱۶۱
- بند سوم: پاسخ به اشکالات مطرح شده ۱۶۱
- بند چهارم: دلایل ضعف قانون تعیین حدود وظایف و اختیارات ریاست جمهور ۱۶۲
- الف- در بازنگری اصول قانون اساسی ۱۶۲
- ب- حذف برخی سمت‌ها ۱۶۳
- ج- افزایش قدرت اجرایی رئیس جمهور ۱۶۳
- د- عدم ضمانت اجرا ۱۶۳
- گفتار سوم: بررسی لایحه پیشنهادی سال ۱۳۸۱ ۱۶۴
- بند اول: اصطلاحات و نکات جدید ۱۶۴
- الف- ایجاد تشکیلات اداری و نظارتی ۱۶۴
- ب- اقدامات تأمینی ۱۶۵
- ج- اشراف نسبی بر احکام قضایی ۱۶۵
- د- پذیرش مسئولیت مدنی دولت ۱۶۵
- ه- ارتباط با افکار عمومی ۱۶۶
- بند دوم: ایرادات وارده به لایحه پیشنهادی سال ۱۳۸۱ ۱۶۶
- الف- نقض استقلال قوه قضاییه ۱۶۶

ب- شکل‌گیری نوعی دیکتاتوری قوه مجریه	۱۶۷
مبحث پنجم: ایجاد دادگاه قانون اساسی در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۱۶۸
گفتار اول: طراحی دادگاه قانون اساسی	۱۶۸
بند اول: امکان تأسیس دادگاه قانون اساسی	۱۶۹
الف - تأسیس دادگاه قانون اساسی بدون بازنگری در اصول قانون اساسی	۱۶۹
ب- ایجاد تشکیلات قضایی جهت رسیدگی به تخلفات از اصول قانون اساسی	
نیازمند بازنگری می‌باشد	۱۶۹
بند دوم: ویژگی‌های دادگاه صیانت از قانون اساسی	۱۷۰
گفتار دوم: طرح تشکیل دادگاه عالی صیانت از قانون اساسی جمهوری اسلامی	
ایران	۱۷۰
بند اول: متن اولیه‌ی طرح تشکیل دادگاه عالی صیانت از قانون اساسی	
جمهوری اسلامی ایران	۱۷۱
بند دوم: اشکالات و معایب طرح تأسیس دادگاه عالی صیانت از قانون اساسی	۱۷۴
راهکار و نتیجه‌گیری	۱۷۵
ضمایم	۱۹۱
• ضمیمه ۱ «قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران»	۱۹۱
• ضمیمه ۲ قانون تعیین حدود وظایف و اختیارات و مسئولیتهای ریاست جمهوری	
اسلامی ایران (مصوب ۱۳۶۵/۲۲/۰۸ مجلس شورای اسلامی)	۲۲۶
• ضمیمه ۳ (برگرفته از سایت رسمی شورای نگهبان) تفسیر شورای محترم نگهبان از	
اصل ۱۱۳ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۲۳۰
منابع	۲۳۵